

BANKOVNÍCTVO VERZUS GLOBALIZÁCIA

Križanová Anna ¹ - Kolenčík Juraj ²

Kľúčové slová: Globálne finančné trhy, medzinárodné bankovníctvo, pull faktory, push faktory, fúzia, akvizícia, liberalizácia kapitálových tokov, bilančné operácie, mimobilančné operácie, Basel I, Basel II, medzinárodný pohyb kapitálu

Abstract:

On the present, we are testes of massive and quick implementation and utilization of modern telecommunication devices and techniques into everyday life. This development brings the very effective way of boundary nullifying between two countries, and intensifies their bilateral cooperation. This doesn't relate only to science, culture, research and mutual economic assistance, but also to economy and its individual sectors, banking sector is not exception. Free capital flow, possibilities to offer financial services abroad, and new information technologies influenced the development of international banking, and also assisted to formation and development of international financial markets. Globalization brings many advantages. It is a great opportunity for bankers, hedgers, policy makers, and some other members of market. But it is also a great risk. Process of globalization should bring or intensify poverty, inflation or depreciation of exchange rate.

1. Globalizácia

Pojem, ktorý je veľmi ťažko presne definovateľný. Zahŕňa v sebe množstvo faktorov a premenných, ktoré problém exaktného vymedzenia len umocňujú a vytvárajú nejednotnosť tohto pojmu.

Všeobecne by sme mohli globalizáciu definovať ako:

„Proces odstraňovania kultúrnych, finančných, politických, ekonomických, informačných hraníc, ako aj ostatných bariér, ktoré zabraňujú vzájomnej spolupráci a rozvoju celosvetovej ekonomiky.“ [6]

Ak by sme brali do úvahy len finančný sektor, tak by sme globalizáciu mohli definovať nasledovne:

„Rozvoj globálnych finančných trhov, rast nadnárodných korporácií a ich čoraz väčšia nadvláda nad národnými ekonomikami“ [4]

¹ Anna Križanová, doc.ing., CSc., Katedra ekonomiky, e-mail: anna.krizanova@fpedas.uniza.sk, Fakulta PEDaS, Žilinská univerzita v Žiline, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, Slovak Republic

² Juraj Kolenčík, ing., Katedra ekonomiky, e-mail: juraj.kolencik@fpedas.uniza.sk, Fakulta PEDaS, Žilinská univerzita v Žiline, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, Slovak Republic

Globalizácia sa v súčasnosti dotýka takmer všetkých oblastí ľudskej existencie. Množstvo autorov ju pokladá za pozitívny jav, ktorý prináša mnoho príležitostí, ale aj rizík a ohrození.

1. 1 Príležitosti a ohrozenia globalizácie

Príležitosti:

- rozvoj obchodu a hospodárskej súťaže v medzinárodnom meradle
- odstraňovanie informačných bariér
- rozvoj ekonomicky slabších krajín
- zvýšená miera individuálnej slobody
- prenikanie nových produktov a výrobcov na trh
- finančná pomoc rozvojovým krajinám
- rozvoj finančných trhov
- medzinárodný pohyb kapitálu
- finančné inovácie
- iné

Ohrozenia:

- prehľbovanie ekonomických a sociálnych rozdielov medzi vyspelým a zostalým svetom
- globálne finančné trhy sú náchylné na vznik finančných kríz
- nerovnomerné rozdelenie zdrojov medzi súkromné a verejné statky
- drancovanie životného prostredia
- možný zánik domácich podnikov vplyvom nerovných podmienok
- iné

2. Medzinárodné bankovníctvo

Globalizačné trendy sa nevyhli ani sektoru bankovníctva. Kým lokálne banky predstavujú kľúčový prvok v národnom hospodárstve, medzinárodné banky majú významnú úlohu v celosvetovej ekonomike a finančnom systéme.

Z historického hľadiska môžeme o medzinárodnom bankovníctve hovoriť už od 13. storočia, kedy banky v talianskych mestských štátoch financovali medzinárodný obchod. Banka sa stáva medzinárodnou v momente, keď rozšíri pôsobisko svojho pôsobenia - poskytovanie úverov a prijímanie vkladov, za hranice domovskej krajiny. Najčastejšie ide o rozvíjajúce sa trhy, ktoré sú typické slabým finančným trhom a slabou konkurenciou v bankovom sektore. Práve pre tieto oblasti sú pripravené nové, efektívne bankové produkty.

Existuje široká škála dôvodov, prečo banky rozširujú miesto svojej pôsobnosti. Môže to byť dodatočný zisk, rozšírenie, alebo udržanie ekonomickej pozície a zisku, nový klienti a iné. V súčasnosti však hlavným dôvodom expanzie bánk nie sú dodatočné zisky a nová klientela, ale práve naopak. Dôvody sú defenzívne. Banky v snahe udržať si svoju doterajšiu pozíciu a zisk, nasledujú svojho klienta na nové trhy, aby mu poskytli primerané služby.

2. 1 Faktory určujúce dôvody prenikania bánk na nové trhy

Vo všeobecnosti by sme mohli tieto faktory rozdeliť na dve skupiny. „Pull“ faktory lákajú veľké banky na nové trhy. Naopak Push faktory ich tam „tlačia“. Banky sa v snahe odvrátiť možnú stagnáciu, z dôvodu nasýtenosti trhu, snažia prenikat' na nové trhy.

Pull faktory:

- konkurenčná výhoda oproti domáci bankám z dôvodu vyššej finančnej stability a širšieho produktového portfólia
- daňové výhody
- štruktúra finančného sektoru
- banková regulácia

Push faktory

- deregulácia
- obmedzený rastový potenciál domáceho trhu
- prenikanie bankovej klientely na nové trhy

2.2 Faktory určujúce súčasný stav medzinárodného bankovníctva

- liberalizácia kapitálu – liberalizácia krátkodobých, strednodobých a dlhodobých kapitálových pohybov
- fúzie a akvizície bankových aj nebankových spoločností – mnohé medzinárodné banky investujú svoje prostriedky nie len do kúpy a prevzatia iných, menších, lokálnych bánk, ale v rámci diverzifikácie rizika investujú aj do nebankových spoločností
- rozvoj moderných komunikačných technológií – v sektore bankovníctva dochádza k implementácii moderných technológií, ktoré zvyšujú prístupnosť a kvalitu služieb pre klienta a efektívnosť a rentabilitu pre banku. Banky sa snažia motivovať klienta k využitiu moderných telekomunikačných prostriedkov pri vykonávaní platobných operácií a tým minimalizovať náklady na „kamenné“ bankovníctvo

V nasledujúcej tabuľke sú uvedené najväčšie bankové domy na svete z hľadiska hodnoty ich celkových aktív.

Tab. č.1: Ranking medzinárodne pôsobiacich bánk podľa hodnoty celkových aktív

Total Assets Rank		Bank	Stock Symbol	Assets 2006	Revenue 2005	Market Cap. 2000
2006	1999					
1	5	Bank of America	BAC	1,105.0	56,923	215,9
2	4	JP Morgan	JPM	1,093.4	54,533	143,19
3	2	Citibank	C	749.3	83,642	240,46
4	18	Wachovia	WB	496.6	23,689	85,39
5	10	Wells Fargo	WFC	415.8	32,949	111,96
6	11	Washington Mutual	WM	347.4	15,588	42,96
7	16	US Bancorp	USB	208.9	13,133	55,55
8	20	Sun Trust Bank	STI	178.3	7,731	27,85

Zdroj: <http://www.netvalley.com/banks/index.html>

3.3 Produkty medzinárodného bankovníctva

Medzinárodné bankovníctvo sa vplyvom vývojových trendov vo svetovom hospodárstve a medzinárodnom finančnom systéme neustále mení. Tradičné bankové produkty, aj keď tvoria stále najrozšírenejšie a najziskovejšie produkty, sú neustále vytláčané sofistikovanejšími finančnými službami a neúverovými aktivitami.

Bankové domy môžu poskytovať širokú škálu úverových a vkladových produktov pre medzinárodnú klientelu. Literatúra uvádza niekoľko produktov, ktoré sú špecifické pre medzinárodné bankovníctvo. Ide o *bilančné operácie* a *mimobilančné operácie*.

3.3.1 Bilančné operácie

Banky poskytujú úvery, alebo prijímajú vklady a priamo nesú riziko z týchto operácií. Každá z nich môže byť zachytená v súvahe banky. [5]

Syndikátne úvery

Financujú sa s nimi nadpriemerne rizikové investičné projekty. Skupina bánk vytvorí úverový syndikát a poskytne jednému klientovi obrovský úverový balík. Týmto spôsobom dochádza k diverzifikácii kreditného rizika a rozširuje sa možnosť financovania peňažne náročných projektov. Klient môže získať úverový balík, ku ktorému by za iných okolností nemal prístup. Výhoda je tiež na strane bánk. Malé a stredné banky sa môžu zapojiť do medzinárodných operácií. A taktiež výnos z takéhoto úveru nie je malý. Každý syndikátny úver musí byť podložený zmluvami tak medzi bankami, ako aj medzi syndikátom bánk a dlžníkom. Vždy musí byť určená jedna banka, alebo skupina bánk, ako vedúca inštitúcia. Jej úlohou je získať údaje o dlžníkovi, hodnotiť jeho bonitu, určovať a informovať ostatných členov syndikátu.

Projektové financovanie

Je zamerané na financovanie relatívne veľkých projektov, ktoré sú náročné na kapitál, ktorého splatnosť je dlhodobá a riziko je nadpriemerné. Týmto spôsobom sa najčastejšie financujú napríklad výstavba elektrárne, ropné vrty, dopravná infraštruktúra, energetické rozvody. Úver sa potom spláca výnosmi z projektu.

Operácie zamerané na financovanie zahraničného obchodu

Tieto operácie tvorili základ medzinárodného bankovníctva. Ich význam v súčasnosti klesá.

3.3.2 Mimobilančné operácie

Banky v nich vystupujú ako sprostredkovatelia. Neobchodujú priamo so svojimi finančnými prostriedkami. Z pohľadu banky ide o menej rizikové operácie. Výnos tvoria poplatky za správu a za poskytnuté služby.

Global custody

Správa akciového portfólia vrátane aktívnych operácií na svetových kapitálových trhoch. Úlohou banky je dosiahnuť pre klienta maximálny výnos pri primeranej miere rizika.

Cash management

Vychádza z predpokladu, že hotovosť je neproduktívne aktívum. Je určený pre firemnú klientelu s medzinárodnými aktivitami. Určuje sa spôsob udržania hotovostných zostatkov v rámci celej spoločnosti na minimálnej úrovni. Úlohou banky je harmonizovať peňažné toky.

Základným produktom cash managementu je cash pooling. Ide o zhromažďovanie „neproduktívnej hotovosti“ v rámci jednej nadnárodnej korporácie na jeden „master account“.

4. Bazilejský výbor pre bankový dohľad

Finančné krízy a ich dôsledky zasahujú celú oblasť ekonomiky. Mnohí autori uvádzajú „zdroje kríz“ medzi ktoré patrí aj kríza v bankovom sektore založená na morálnom hazarde a neprimeranom kapitálovom zabezpečení. Účinná regulácia a dohľad nad bankovníctvom závisí od harmonizácie pravidiel medzi jednotlivými inštitúciami regulácie a dohľadu krajín.

Bazilejský výbor pre bankový dohľad je jedným z výborov Banky pre medzinárodné zúčtovanie (BIS).

Hlavné úlohy Bazilejského výboru pre bankový dohľad.

- podpora stability medzinárodného bankového systému,
- tlak na odstraňovanie konkurenčných nerovností regulačných pravidiel u rôznych druhov finančných sprostredkovateľov,
- zjednocovanie podmienok pre pridelenie bankových licencií,
- zjednocovanie princípov a spôsobov krytia rizík, najmä úverového a trhového rizika,
- formulovanie základných princípov tvorby pravidiel regulácie a postupov dohľadu bánk.

Basel I a Basel II

Pôvodná bazilejská dohoda o kapitáli Basel I bola schválená v roku 1988. Touto dohodou sa určila medzinárodne uznávaná výška minimálneho regulátorného kapitálu, a to 8% z rizikovo vážených aktív. Pôvodne bola určená len pre banky krajín skupiny G10, ale v súčasnosti je plošne aplikovaná po celom svete. Nedostatkom tejto dohody je, že uvažovala len s dvomi druhmi rizík – kreditným a rizikom presunu rizika z inej krajiny. Najdôležitejší bol dodatok z roku 1996, ktorý sa zaoberá riadením trhových rizík (akciové, úrokové, devízové a komoditné). Bankové portfólio sa rozdelilo na bankovú a obchodnú knihu.

Základnými komponentmi kapitálu sú Tier 1 – vlastný kapitál a Tier 2 - doplnkový kapitál. Od roku 1996 aj Tier 3 - krátkodobý podriadený dlh.

Nová Bazilejská dohoda o kapitál - Basel II bola vypracovaná v roku 1999 ako reakcia na rýchly vývoj a formovanie sa finančných trhov. Na Slovensku sa v plnej miere uplatňuje od začiatku roku 2008.

Basel II pozostáva z troch pilierov:

1. Minimálne kapitálové požiadavky – je kvantitatívnym stanovením kapitálu na krytie možných strát z rizík z nich vyplývajúcich, pričom kapitál musí byť stanovený v minimálnej výške 8%.
2. Postup orgánov dohľadu - je kvalitatívnym stanovením kapitálu.

3. Trhová disciplína – požaduje zverejňovanie informácií o bankách.

Hlavné prínosy Basel II:

- kapitálová požiadavka na ďalší druh rizika – operačné riziko,
- väčší dôraz na kvalitu banky, dohľad a trhovú disciplínu,
- presnejšie meranie kreditného rizika podľa nových pravidiel – pokrytie operačného rizika.

Záver

Globalizačné procesy na finančných trhoch a v bankovníctve priniesli pre jednotlivých „hráčov“ na trhu množstvo príležitostí. Vznikli nové nástroje, spôsoby obchodovania, finančné inovácie.

Odstraňovanie hraníc pohybu kapitálu spôsobilo, že nadnárodné spoločnosti sa čoraz vo väčšej miere etablojú na domácich trhoch. Dôvodov pre takýto trend je viacero. Dodatočný zisk, nové trhy, nižšie náklady na kapitál, nasledovanie klientely a iné. Je zrejmé, že globalizácia prináša nespočetné množstvo možností pre medzinárodne pôsobiace banky, ako aj pre iné inštitúcie, ktoré sú aktérmi medzinárodného finančného trhu.

Netreba však zabúdať ani na riziká, ktoré fenomén globalizácie so sebou prináša. Riziko zániku a krachu finančných spoločností a následný „domino efekt“ môžu spôsobiť rozsiahle krízy, ktoré nemusia mať len finančný charakter, ale môžu zasiahnuť aj reálnu ekonomiku. Taktiež prehlbovanie sociálnych rozdielov medzi jednotlivými krajinami a v rámci krajín medzi jednotlivými obyvateľmi je problémom.

Literatúra:

- [1] KRIŽANOVÁ, A. a kol.: VEGA č. 1/0471/08 Marketingová komunikácia podniku služieb – integrovaný model podnikovej komunikácie a komunikácie so zákazníkom.
- [2] ŠUKALOVÁ, V- KRIŽANOVÁ, A.: Efektívnym riadením rizík k lepšej konkurencieschopnosti podniku. In: 6. medzinárodná vedecká konferencia „Obchod, jakosť a finance v podnikách – determinanty konkurencieschopnosti V.“ Praha: ČZU, Provozně ekonomická fakulta, Katedra obchodu a financií, apríl, 2008
- [3] CHOVANCOVÁ B. a kol.: Finančný trh, Bratislava: Iura Edition, 2006, ISBN 80-8078-089-7
- [4] SOROS, G.: On Globalization, New York: Public Affairs, 2002, ISBN: 1-58648-125-8
- [5] POLOUČEK, S. a kol.: Bankovníctví, Praha: C. H. Beck, 2006, ISBN: 80-7179-462-7
- [6] FRIEDMAN, T.: The Lexus and the olive tree, Understanding globalization, New York: Farar, Straus Giroux, 1999, ISBN: 0-385-49934-5
- [7] SZILAGYI, M., KLIŠTIK, T.: Deriváty na kapitálovom trhu, In: Biatic 4/2007, ISSN: 1335-0900
- [8] BARTOŠOVÁ, V.: Budúcnosť podnikania, konkurencie, riadenia a trhu v globálnej ekonomike, In: Globalizácia a jej vplyv na transformujúce sa ekonomiky (pozitívna a negatívna), ISBN: 80-8070-005-2
- [9] <http://fx.sauder.ubc.ca/trends.html> [18. 5. 2008]
- [10] <http://www.netvalley.com/banks/index.html> [18. 5. 2008]